

критеріям, як швидкість обігу капіталу, рівень прибутку, можливість розвитку експортно-орієнтованих та імпортозаміщувальних виробництв” [6, 16-18].

Роль інфраструктури в економічному розвитку сільських територій підкреслює також і той факт, що в офіційно ухваленій в Україні “Програмі заохочення іноземних інвестицій” пріоритетними сферами іноземного інвестування є, зокрема, транспортна інфраструктура, зв’язок, соціальна інфраструктура (мережа оздоровчих рекреаційно-туристичних комплексів, рекреаційних об’єктів, готельних комплексів тощо).

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, необхідно підкреслити, що ресурсний потенціал сільських територій є основною базою формування механізму реалізації його економічних інтересів. Головними складовими ресурсного потенціалу є: природно-ресурсний, виробничий, людський та трудовий потенціали. Кожен з них, у свою чергу, має кілька складових.

Література

1. Борисова В.А. Організаційно-економічний механізм стимулювання відтворення природного ресурсного потенціалу АПК / В.А. Борисова // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: фінанси і кредит. – 2003. – №1. – С. 165-171.
2. Буздалов И. Частная собственность на землю – основа эффективного сельского хозяйства / И. Буздалов // Вопросы экономики – 2000. – №7. – С.35 – 44.
3. Волошин В. Концептуальні засади сталого розвитку регіонів України / В. Волошин, В. Трегобчук // Регіон, економіка. – 2002. – № 1. – С. 7-22.
4. Губайдуллина В.И. Государственная поддержка сельского хозяйства в США и России / В.И. Губайдуллина // Американский опыт развития сферы агробизнеса и экономического развития: сб. науч. статей участников “Программы обмена профессорско-преподавательскими составами”. – Вашингтон, 2005. – С. 11-14.
5. Гулич О. Екологічно збалансований розвиток курортно-оздоровчих територій та його концептуальні положення / О. Гулич // Регіон, економіка. – 2004. – № 4. – С. 120-126.
6. Даниленко А.С. Основні напрями удосконалення земельних відносин та їх роль у формуванні стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті / А.С. Даниленко // Економіка АПК. – 2001. – №4. – С.28–32.
7. Кучер О. Земельний фонд як об’єкт державного управління / О. Кучер // Економіка України. – 2000. – № 1. – С. 59-64. Лісогосподарська діяльність в області в 2008 р. Стат. бюлетень / Головне управління статистики у Херсонській області [За редакцією В.А. Вознюка]. – Херсон, 2009. – 20 с.
8. Мельник С.І. Соціально-економічні проблеми відтворення та ефективного використання ресурсного потенціалу села / С.І. Мельник – К.: ННЦІАЕ, 2004. – 428 с.
9. Павлов О. Рівні й типи сільських територій та їх системна управлінська модель / О. Павлов // Зб. наук. пр. НАДУ / [За заг. ред. В.І. Лугового, В. М. Князева] – К.: Вид-во НАДУ, 2006. – Вип. 1. – С. 233-243.
10. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б.М. Данилишин, С.І. Дорогуцьов, В.С. Міщенко [та ін.]. – К.: РВПС України НАН України, 1999. – 716 с.

Р.Б. Величко

Львівський державний університет внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

У статті розглянуто наукові підходи до розуміння юридичної категорії «правовий статус». Проаналізовано структурні елементи правового статусу юридичної особи. Сформульовано визначення поняттю «правового статусу юридичної особи» за законодавством України.

Ключові слова: *правовий статус, юридична особа, суб’єкт правових відносин.*

В статье рассмотрены научные подходы к пониманию юридической категории «правовой статус». Проанализированы признаки правового статуса юридического лица. Сформулировано определение понятию «правовой статус юридического лица» по законодательству Украины.

Ключевые слова: *правовой статус, юридическое лицо, субъект правовых отношений.*

The article deals with scientific approaches to understanding the legal category of «legal status». Analyzed the characteristics of the legal status of artificial person. Was given the definition of the concept of «legal status of artificial person» under the laws of Ukraine.

Key words: *legal status, artificial person, subject of legal relations.*

Постановка проблеми. Щодня в Україні відбувається незліченна кількість правовідносин за участю фізичних та юридичних осіб. Категорією, що характеризує суб’єктів правовідносин є їхній правовий статус.

Вітчизняними науковцями було досліджено правовий статус фізичних осіб, на відмінно від правового статусу юридичних осіб, що складає наш науковий інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань проблематики правового статусу приділяли увагу в своїх роботах: В.Б. Авер'янов, О.Ю. Дрозд, О.Л. Жильцов, В.К. Колпаков, В.М. Корельський, В.В. Лазор, Т. О. Мацелик, І.В. Міщенко, О.М. Музичук, В.І. Новоселов, О.П. Пустов, О.Ф. Скакун, С.Я. Шепетько та інші.

Основною метою статті є дослідження поняття та ознак правового статусу юридичної особи за законодавством України.

Виклад основних положень. Розвиток суспільних відносин та економічні перетворення, які відбуваються в нашій державі, сприяють тенденції до збільшення кількості юридичних осіб – невід'ємних учасників правовідносин. Одним із основних елементів правової характеристики будь-якого учасника правовідносин є його правовий статус. Вивчення проблем правового статусу знайшли своє відображення як в працях теоретиків права, так і в працях представників галузевих наук. Особливості правового становища суб'єктів у сфері державного управління досліджувались ще з часів СРСР. Проте, статус юридичної особи, як правову категорію, не достатньо досліджено у вітчизняній юридичній науці, на відміну від правового статусу фізичних осіб та громадян. Також не визначено чіткого поняття правового статусу юридичної особи. Для вирішення цієї проблеми вважаємо за доцільне: проаналізувати окремі думки науковців щодо визначення поняття правового статусу та, на їх основі, сформулювати власне визначення адміністративно-правового статусу юридичної особи відповідно до законодавства України.

Суб'єкти адміністративних правовідносин характеризуються наявністю у них правового статусу, встановлення змісту якого має важливе значення для визначення їх місця та ролі в конкретних правовідносинах. Правовий статус у теорії права, а також в адміністративному праві різними вченими визначається по-різному. Спробуємо проаналізувати окремі підходи до визначення даної категорії. Статус (з латинського – «status») перекладається і як «стан», і як «становище», позначаючи у своєму первісному значенні і загальне становище окремої особи (особистості) в суспільстві, і сукупність усіх (або частини) її юридичних прав та обов'язків [12].

Що ж стосується власне розуміння поняття правового статусу, то з цього приводу думки науковців розбігаються. Так, П.М. Рабінювич вважає, що правовий статус являє собою комплекс суб'єктивних юридичних прав та юридичних обов'язків [11, с.32]. На думку М.С. Кельмана та О. Г. Мурашина, правовий статус означає юридично закріплене становище людини в суспільстві [5, с.51]. А.В. Малько дещо по-іншому підходить до визначення даної категорії, та характеризує правовий статус як комплексну інтеграційну категорію, що відображає взаємовідносини суб'єктів суспільних відносин, особи і суспільства, громадянина і держави, індивіда та колективу, а також інші соціальні зв'язки [8]. В.М. Корельський визначає правовий статус як багатоаспектну категорію, що, по-перше, має загальний, універсальний характер, включає статуси різних суб'єктів правовідносин: держави, суспільства, особи тощо; по-друге, відображає індивідуальні особливості суб'єктів і реальне положення їх у системі багатоманітних суспільних відносин; по-третє, правовий статус не може бути реалізований без обов'язків, що кореспондуються правам, без юридичної відповідальності в необхідних випадках без правових гарантій; по-четверте, категорія правовий статус визначає права і обов'язки суб'єктів у системному вигляді, що дає змогу здійснити порівняльний аналіз статусів різних суб'єктів, для відкриття нових шляхів для їх вдосконалення [7]. Вищезазначену позицію підтримав і Г.А. Борисов, додавши до визначення правового статусу те, що дана категорія характеризується ще й цілісністю, чіткою структурованістю, визначеним порядком взаємодії його компонентів [3]. З огляду на розглянуті наукові підходи, можна зробити висновок, що правовий статус – це багатоаспектна, універсальна, комплексна категорія, яка визначаючи обсяг прав, обов'язків та гарантій їх реалізації, встановлює місце суб'єкта в конкретних правовідносинах та регулює зв'язки з іншими суб'єктами правовідносин.

В юриспруденції відсутня єдина точка зору щодо структури правового статусу, це питання досі залишається предметом інтенсивних дискусій та обговорень. З огляду на запропоноване нами визначення поняття правового статусу, частково розділяємо думку науковців, які вважають, що до структури правового статусу входять: а) правові норми, що визначають статус (мова йде про норми конституційного та поточного законодавства, міжнародні договори); б) основні права, свободи, законні інтереси та обов'язки; в) правосуб'єктність; г) правові принципи; д) громадянство; е) гарантії прав і свобод; є) юридична відповідальність [10, с.96]. Проте, погоджуємось з вченими-теоретиками, які стверджують, що гарантії реалізації прав і обов'язків істотно впливають на зміст і соціальне значення правового статусу особи. Без створення державою умов для здійснення прав, свобод, обов'язків вони залишаються «заявами про наміри». Однак загальносоціальні (економічні, політичні, ідеологічні та ін.) і спеціально-соціальні (юридичні) гарантії є факторами реалізації правового статусу особи, а не елементами структури його системи [13].

Пропонуємо дослідити запропоновані науковцями елементи правового статусу в світлі юридичної особи.

Конституція України визначає основи правового статусу певних учасників правовідносин (як приклад місцеві державні адміністрації), подальше більш чітко та повне закріплення правового статусу здійснюється в законах та підзаконних актах. Особа не може самостійно наділити себе правами й обов'язками, ставши суб'єктом адміністративного права, таким вона може бути визнана тільки відповідними нормами права. Як правильно зазначає професор В.К. Колпаков, що, крім інших особливостей, «претендент» набуває статусу суб'єкта адміністративного права тільки в тому випадку, якщо держава, використовуючи адміністративно-правові норми, робить його носієм (власником) прав і обов'язків, які реалізуються останнім у сфері публічного управління [6, с. 80].

Права юридичної особи в структурі правового статусу – це конкретні можливості діяти певним чином або ж утримуватися від певних дій з тим, щоб забезпечити власне нормальне існування, розвиток та задоволення сформованих потреб.

Свободи – можливість чинити вибір відповідно до своїх бажань, інтересів і цілей (наприклад, свобода доступу до інформації). Як правило, свободи мають диспозитивний зміст, що надає можливість вільного вибору варіанту поведінки, котрий найповніше забезпечує реалізацію суб'єктивних інтересів. Законні інтереси – це юридично значимі претензії на соціальні блага, які не охоплюються змістом прав і свобод. Вони захищаються державою та законом у тому ж обсязі, як права і свободи, хоча, на відміну від них, зміст законних інтересів чітко не визначений законодавцем. Це пов'язується з неможливістю за допомогою правових норм передбачати абсолютно всі життєві обставини та детально регламентувати всі можливі бажання суб'єктів, що можуть виникати у майбутньому.

Юридичні обов'язки – це встановлені та гарантовані державою вимоги до поведінки суб'єктів, офіційно закріплена міра необхідної діяльності в інтересах сторони, якій належить суб'єктивне право. Якщо права – це мірило можливої поведінки, то обов'язки – мірило необхідної поведінки. [10, с.96].

За вчинення адміністративного проступку юридична особа повинна нести адміністративну відповідальність. Проте, з цього приводу, в законодавстві України існують певні правові колізії, згідно яких, відповідальність юридичних осіб за порушення, скоєні у сфері державного управління, не є адміністративною, оскільки не може застосовуватись у відповідності з приписами Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП). Дійсно, у рішенні Конституційного Суду України, в справі N 1-22/2001 N 7-рп/2001 від 30 травня 2001 року зазначено, що адміністративна відповідальність юридичних осіб не може наступати у відповідності з КУпАП та регулюватись його приписами, однак не можна ігнорувати той факт, що вона (така відповідальність) існує, передбачена чинним законодавством, визнається науковцями і застосовується в практичній діяльності [4,с.3]. Як прикладом для підтвердження такої позиції слугує застосування адміністративно-господарських санкцій, що передбачають запровадження стосовно юридичної особи: вилучення прибутку (доходу); адміністративно-господарський штраф; зупинення дії ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання певних видів господарської діяльності; скасування державної реєстрації та ліквідація суб'єкта господарювання та інші.

Основними категоріями адміністративно-правового статусу юридичної особи є адміністративна правоздатність і адміністративна дієздатність. Адміністративна правоздатність взагалі проявляється «... у визначеній адміністративно-правовими нормами можливості даного суб'єкта набувати адміністративно-правові права і обов'язки і нести юридичну відповідальність за практичну їх реалізацію у сфері державного управління» [2, с. 43]. Правоздатність з'являється з моменту виникнення суб'єкта, тобто з моменту реєстрації юридичної особи і зникає з моменту його припинення [6, с. 74].

Адміністративна дієздатність визначається як здатність суб'єкта самостійно, вольовими, усвідомлюваними діями реалізувати надані йому права і виконувати покладені на нього обов'язки у сфері адміністративно-правового регулювання [1, с. 187].

Але, як правило, в юридичній літературі термін «адміністративна дієздатність» щодо юридичних осіб застосовується рідко. Це пояснюється тим, що на практиці далеко не завжди можливе проведення чітких меж між адміністративною право- і дієздатністю, хоча умовно можна стверджувати, що вони співвідносяться як статична і динамічна категорії [9, с.151-152].

Висновок. Правовий статус юридичної особи – це правова категорія, що системно характеризує суб'єкта правових відносин, відображає його права, свободи і законні інтереси у сфері державного управління, визначає міру відповідальності за вчинені правопорушення.

Література

1. *Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс : в двох томах. – Том I. Загальна частина [підручник] / [ред. колегія : Авер'янов В. Б. (голова) та ін]. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка». – 2007. – 592 с.*
2. *Алехин А. П. Административное право Российской Федерации : учебник / А. П. Алехин, А. А. Кармолицкий, Ю. М. Козлов. – М.: Зерцало-М. – 2003. – 608 с.*
3. *Борисов Г. А. Теория государства и права : учебник / Г. А. Борисов. – Белгород : Изд-во БелГУ, 2007. – 292 с.*
4. *Зима О.Т. Адміністративна відповідальність юридичних осіб [Текст] : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Зима Олександр Тарасович ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2001. – 19 с.*
5. *Кельман М.С., Мурашин О.Г. Загальна теорія держави і права: Підручник. – К.: Кондор, 2006. – 477 с.*
6. *Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.*
7. *Корельський В.М., Перевалова В.Д. Теория государства и права: ученик для вузов / Корельський В.М., Перевалова В.Д. – Москва: НОРМА-ИНФА, 2002. – С. 129.*
8. *Малько А.В. Теория государства и права: Учебник / А.В. Малько, Н.И. Матузов. – Москва: Юристь. – С. 397.*

9. Мацелик Т.О. Адміністративно-правовий статус об'єднань громадян: поняття та сутність / Науковий вісник / Національний ун-т держ. податкової служби України (економіка, право). – Ірпінь, 2010. – № 2 (49).
10. Панчишин А. В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус» / А. В. Панчишин // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 2. – С. 95-98.
11. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави. Видання 5-те, зі змінами. Навчальний посібник. – К.: Атіка. – 2001. – 176 с.
12. Римское право. Понятия, термины, определения / пер.: Пресняков Ю.В. ; спец. науч. ред.: Черниловский З. М. ; перевод с чешского Бартошек М. – М. : Юрид. лит., 1989. – 448 с.
13. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.

К.П. Індус

*Ужгородський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

В статті досліджуються питання формування та використання фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Проведений аналіз місцевого оподаткування в Україні до і після прийняття Податкового кодексу України.

Ключові слова: *місцеві податки, місцеві збори, місцеві бюджети, фінансові ресурси, місцеве самоврядування.*

В статье исследуются вопросы формирования и использования финансовых ресурсов местного самоуправления. Проведенный анализ местного налогообложения в Украине к и после принятия Налогового кодекса Украины.

Ключевые слова: *местные налоги, местные собрания, местные бюджеты, финансовые ресурсы, местное самоуправление.*

The questions of forming and use of financial resources of local self-government are investigated in the article. Analysis of local taxation in Ukraine to and after acceptance of the internal Revenue code of Ukraine is conducted.

Key words: *community charges, local collections, local budgets, financial resources, local self-government.*

Постановка проблеми. Місцеві податки і збори є невід'ємною частиною податкової системи держави. Сутність їх полягає в тому, що держава дбаючи про загальний розвиток суспільства, для свого функціонування повинна мати певні фінансові ресурси, які забезпечували діяльність на загальнодержавному та місцевих рівнях. Вся система фінансування виробничої і соціальної інфраструктури, комунально-побутового обслуговування населення, підготовки та перепідготовки робочої сили, здійснення заходів по благоустрою, забезпечення санітарного та екологічно чистого навколишнього середовища та ряду інших заходів, здійснюється через місцеві органи державної влади. Тому особливу увагу при здійсненні податкової реформи приділяють правовому регулюванню місцевого оподаткування, що в більшості розвинених країн є одним з основних фінансових джерел формування бюджетів місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різнібічні аспекти реформування бюджетної системи в напрямку підвищення її ефективності та приведення до стандартів європейського співтовариства досліджувалися такими вітчизняними вченими, як С. Буковинський, С. Булгакова, О. Василик, В. Опарін. Важливий внесок в теорію і практику місцевих фінансів здійснили відомі російські науковці А. Шевцов, В. Лексин, А. Бабич.

Проте, правове регулювання місцевих податків і зборів має певну специфіку, оскільки здійснюється на двох рівнях: на загальнодержавному і місцевому, що і визначило мету даної статті.

Виклад основного матеріалу. По-перше, держава визначає вичерпний перелік таких обов'язкових платежів, коло платників, об'єкти оподаткування, граничні розміри ставок, тобто встановлює основи їх справляння, надаючи повноваження органам місцевого самоврядування на введення таких податків і зборів на відповідній території. По-друге, місцеві органи влади, реалізуючи надані державою повноваження, встановлюють і детально регламентують механізми справляння окремо кожного з податків і зборів, а також уводять їх у дію. Таке положення забезпечує захист місцевих бюджетів від необґрунтованого і безмежного тиску з боку держави. Таким чином, місцеві податки і збори – це обов'язкові платежі, що встановлюються державною, регламентуються і справляються органами місцевого самоврядування і надходять до місцевого бюджету.